

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Журавльов І. О., студент

Науковий керівник: Федотова І. В., к. е. н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

На сучасному етапі розвитку економіки України посилюється дестабілізація в усіх її сферах. Однією з важливих передумов розвитку підприємства є його економічна безпека. Завдяки оцінці рівня економічної безпеки підприємства можна проаналізувати ефективність діяльності організації, виявити її проблемні ділянки та попередити можливі загрози для бізнесу, що можуть виникнути у майбутньому. В ринковій економіці підприємства функціонують в умовах невизначеності та непередбачуваності – виникають різні небезпечні явища у підприємстві: спад виробництва, недобросовісна конкуренція, шахрайство, корупція, рейдерство, недосконале комерційне законодавство, криміналізація суспільства, влади та бізнесу. Все це вимагає формування системи економічної безпеки як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання.

Безпека – це досить складне і багатогранне поняття, що допускає різні тлумачення. Насамперед у «Енциклопедії економічної безпеки» зазначається, що безпека – властивість будь-якої системи, що виражається у здатності предмета, явища чи процесу зберігати свої основні характеристики, сутнісні параметри під час патологічних, руйнівних впливів [1, с. 79]. У суспільних науках поняття «безпека» – задоволення таких потреб як існування, цілісність, незалежність, спокій та розвиток [2, с. 145].

Безпека підприємства — це містке, комплексне поняття. У загальному вигляді її можна визначити як відсутність різного роду небезпек і загроз, або наявність можливостей щодо їх попередження, захисту своїх інтересів та недопущення втрат нижче критичної межі.

Економічна безпека є універсальною категорією, яка відображає захищеність суб'єктів соціально - економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави й закінчуючи кожним її громадянином.

Основною метою економічної безпеки є забезпечення для підприємства можливості успішно здійснювати свою діяльність в умовах нестабільності (як внутрішньої, так і зовнішньої), своєчасно розпізнавати і запобігати всі потенційні загрози, захищати всіма законними способами свої інтереси, охороняти здоров'я та життя працівників підприємства.

Вивчення теоретичних підходів до вирішення проблеми економічної безпеки суб'єктів господарювання дало можливість побачити різноманіття поглядів на дану проблему. Вчені не прийшли до єдиної думки: одні розуміють економічну безпеку як стан економічної системи, який дає змогу їй динамічно розвиватися, вирішуючи при цьому соціальні проблеми, інші висловлюють думку, що це певний стан підприємства, за яким воно захищене від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Виходячи з проведеного аналізу досліджень учених, поняття «економічна безпека» можна об'єднати в два підходи:

- перший ґрунтується на тому, що у підприємства є конкретні цілі, які воно намагається досягти. Підприємство має внутрішню структуру й існує в деякому зовнішньому середовищі: якщо внутрішня структура характеризується низкою позитивних якостей, суб'єкт господарювання знаходиться в безпеці; коли ж зовнішнє оточення дає негативний вплив, підприємство все одно може здійснювати свою діяльність і досягати поставлених цілей при запровадженні певних запобіжних заходів захисту;

- другий підхід базується на таких поняттях, як «загроза» і «захищеність від загроз», а акцент переноситься на якісні параметри (стійке функціонування, прогресивний розвиток та ін.). Певні загрози, звичайно, можуть вплинути на ці параметри, але якщо вони захищені від цих загроз, то безпека підприємства може бути забезпечена.

Економічна безпека підприємства – це стан захищеності підприємства, що характеризується його здатністю найбільш ефективно використовувати доступні ресурси для нейтралізації різного роду загроз та ризиків з ціллю забезпечення стабільного функціонування та розвитку економічної та господарської діяльності в умовах невизначеності.

Для підтримки стабільності підприємства необхідно враховувати як внутрішні загрози, пов'язані з господарською діяльністю, так і зовнішні, що не напряду впливають на підприємство. Для внутрішніх загроз характерні економічні процеси, які пов'язані із залученням ресурсів на підприємство, гарантією їх збереження, а також результативною діяльністю. Дані загрози можуть виникати в процесі незадовільної роботи підрозділів підприємства, зокрема з відділом безпеки. До них належать: неефективний менеджмент, маркетингові стратегії, некомпетентність співробітників, незбереження конфіденційності інформації. Зовнішні загрози економічній безпеці

виникають поза підприємством: із боку конкурентів, постачальників, банків і навіть держави (наприклад, збільшення податкового тиску).

Внутрішні загрози мають більший вплив на великі за розміром підприємства, бо такі підприємства можуть використовувати різного роду законні та незаконні лобістські дії задля створення сприятливого для підприємств зовнішнього середовища, а власні управлінські рішення мають бути цілком виваженими й економічно обґрунтованими, тому що призводять до великих за обсягами наслідків: у випадку їх доцільності й успішності підприємство отримує бажаний прибуток і забезпечує свій економічний захист, а управлінські помилки та упущення пов'язані із зниженням прибутків, отриманням підприємством збитків і, як наслідок, втратою економічної безпеки. Отже, для великих підприємств акцент у забезпеченні ефективності своєї діяльності та їх економічного захисту переноситься саме у внутрішню сферу. Для малих за розміром підприємств, навпаки, більш впливовим, на нашу думку, є зовнішнє середовище і пов'язані з ним зовнішні загрози, що можна пояснити, по-перше, неможливістю таких суб'єктів впливати на своє оточення й отримувати від цього певні позитивні результати, а, по-друге, порівняно більш ефективною, позбавленою бюрократичних гальм системою управління на малих підприємствах.

Економічну безпеку в науковій літературі класифікують наступним чином [4]:

1. по суб'єктам (по локалізації джерела загрози):

- зовнішня (інституційна) безпека;
- внутрішня (організаційна) безпека;

2. по об'єктах:

- ресурсна (кадрова, техніко-технологічна, сировинна, товарна) безпека;
- потокова (фінансова, транспортна, інформаційна) безпека.

При цьому серед основних завдань системи економічної безпеки підприємства виділяють наступні [4]:

- захист законних прав та інтересів підприємства і його співробітників;
- аналіз даних і прогнозування розвитку діяльності організації;
- своєчасне виявлення можливих зовнішніх загроз безпеки до підприємства і його співробітникам;
- недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів;

- протидія технічному проникненню в злочинних цілях;
- захист інформації, що становить комерційну таємницю;
- фізична і технічна охорона будівель, споруд, території і транспортних засобів і т. д.

Для того щоб досягти найбільш високого рівня економічної безпеки, підприємство повинне стежити за забезпеченням максимальної безпеки основних функціональних складових системи економічної безпеки. Функціональні складові економічної безпеки - це сукупність основних напрямів його економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом.

Виділяють наступні функціональні складові економічної безпеки: фінансову; інтелектуальну і кадрову; техніко-технологічну; політико-правову; екологічну; інформаційну; силову.

Для забезпечення своєї економічної безпеки підприємство використовує всю сукупність корпоративних ресурсів.

У сучасних ринкових умовах питання забезпечення економічної безпеки стосується всіх без винятку підприємств і організацій. В ідеалі, система забезпечення економічної безпеки повинна не тільки подавати оперативні сигнали про ймовірні загрози і реагувати на них, а й попереджати їх виникнення. Система забезпечення економічної безпеки, що знімає, хоча б, частково, невизначеність і ризик, може дозволити господарюючому суб'єкту зосередити максимум зусиль на активізації інноваційної діяльності і стратегічному розвитку підприємства.

Література.

1. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економікоправовий аспект [Текст]: навч. посіб. К.: Атіка, 2005. 432 с.
2. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 7 (37). С. 143–153.
3. Колпаков П.А. Система экономической безопасности фирмы. *Экономика и менеджмент инновационных технологий*. 2013. № 1 (16). URL: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/01/1567> (дата обращения: 14.11.2019).
4. Киселева И.А., Симонович Н.Е., Косенко И.С. Экономическая безопасность предприятия: особенности, виды, критерии оценки. *Вестник ВГУИТ*. 2018. № 2 (76). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-bezopasnost-predpriyatiya-osobennosti-vidy-kriterii-otsenki> (дата обращения: 14.11.2019).